

■ **آیت‌الله شیخ‌فضل‌الله نوری** «یک جریان فکری سیاسی اسلامی» است که در تقابل با سوسیالیست‌ها، نهیلیست‌ها، ناسیونالیست‌ها، بابیان، بهائیان و در نهایت استعمار و عوامل آن قرار داشت. اتحاد جریان‌های سکولاریسم در مشروعیت علیه شیخ در حقیقت علیه کلیت دین، مرجعیت و روحانیت بود

گروه سیاسی: در تاریخ معاصر ایران، حوادث

و اتفاقاتی رقم خورده که به نوبه خود، از تاثیرگذاری بالایی برخوردار بوده‌اند. جنبش مشروطه، یکی از این حوادث بزرگ دوران معاصر است که به لحاظ تأثیر عمیق و ماندگاری که بر سیاست و فرهنگ ایران داشت، نقطه عطفی در تاریخ کشور به حساب می‌آید. با این حال این جنبش که ابتدا با رهبری روحانیت آغاز شد و اهداف اصیل و دینی از جمله عدالت‌خواهی را دنبال می‌کرد، در ادامه راه دچار انحراف شد. جریان روشنفکر غرب‌زده آن روزها توانست با کنار زدن روحانیت، رهبری مشروطه را در دست گرفته و این جنبش را از اهداف اصلی خود دور کند. یکی از نمادهای روشن انحراف مشروطه به دست غربگرایان، به دار آویختن آیت‌الله شیخ فضل‌الله نوری در نهم مردادماه سال ۱۲۸۸، مصادف با سیزدهم رجب است. شیخ فضل‌الله نوری نماینده مشروطه‌خواهانی بود که مشروطه را در چارچوب شرع می‌خواستند و منتقد تنویزه کردن فرهنگ غربی در ایران بودند. با این حال در طول بیش از یک قرن که از شهادت شیخ فضل‌الله می‌گذرد، تعریف‌گران تاریخ، برای تیره جریان غربگرا، با اتهام‌زنی به شیخ فضل‌الله نوری، وی را مخالف مشروطه معرفی می‌کنند. حال آنکه اساس مخالفت شیخ شهید نه با مشروطه اصیل که با مشروطه غربی بود.

زمانی که شیخ فضل‌الله به دستور آیت‌الله‌العظمی میرزا حسن شیرازی به ایران آمد، استعمار انگلیس با عقد قراردادهایی از قبیل سیم تلگراف، راه شوسه، راه‌آهن‌سازی، بانک شاهی و امتیاز داری به دنبال آن بود تا بیشترین بهره از منابع و منافع ایران را عاید خود کند. شیخ پس از بررسی اوضاع و احوال کشور در صدد مقابله با نفوذ فرهنگی بیگانه برآمد. اقدامات وی مصادف با فعالیت‌های ملک‌خان ناظم‌الدوله بود که پایه‌گذار فراماسونری در ایران بود. با این حال شیخ فضل‌الله نوری دریافته بود که نفوذ فرهنگی استعمار ارکان دین و استقلال اقتصادی، سیاسی و فرهنگی را تهدید خواهد کرد، لذا در فعالیت‌های خود مردم را به دوری از مظاهر کفر و پیروی بیگانگان فرما می‌خواند. حضور فعالانه در جنبش تحریم تنباکو از جمله اقدامات شیخ فضل‌الله در راستای مبارزه با استعمار به حساب می‌آید. در جریان جنبش مشروطه نیز شیخ فضل‌الله نوری سخنی جز پیشبرد مشروطه در چارچوب دین نداشت.

دفاع از استبداد، دنیاگرایی، منفعت‌طلبی، تجر، مجرمت سیاسی و… از جمله اتهاماتی است که جریان غربگرای مشروطه متوجه شیخ فضل‌الله نوری می‌کند اما اندیشه و عمل سیاسی شیخ شهید عطف به اعتقادات مذهبی و شریعتمداری وی در سطحی محدود ملحوظ نظر قرار گرفته و این جملگی در حالی است که تمام مواضع شیخ و اندیشه‌پردازهای او معطوف به نگاه حداکثری‌اش به دین بود و انتظارات او از مشروطه که در قالب «مشروطه مشروعه» پیگیری شد، گونه‌ای انتظار حداکثری از دین را گزارش می‌کند.

اساسا شیخ فضل‌الله، مشروطه را حق طبیعی و مسلم ملتی می‌دانست که قرن‌ها تحت سیطره حکام مستبد بودند.

اما او با مشروطه چه هدفی را دنبال می‌کرد؟ آرمان مطلوب شیخ‌فضل‌الله تشکیل عدالتخانه‌ای در چارچوب شرع بود و او هیچگاه از این آرمان جدا نشد. شیخ هر قدر نسبت به مشروطه نگران بود، در حمایت از عدالت‌خانه قاطع و استوار می‌نمود.

از همین رو اولین گام مؤثر شیخ در مقابله با افراطی‌گری‌های طیف غربگرای مشروطه‌خواه، طرح شعار معروف «مشروطه مشروعه» بود. منظور شیخ از طرح این شعار، تطبیق قوانین و مصوبات مجلس با موازین دینی بود. در گام بعدی، شیخ با بی‌اثر دیدن مبارزات مسالمت‌آمیز، دست به تحریم مشروطه زد و کوشید با مبارزه از نوع منفی، نهضت را به اصل اولیه خود نزدیک کند. او می‌خواست مشروطه را از بی‌کندگاز و مشروبه و مجلس را از افراطی‌گری به عملکرد عقلانی رهنمون سازد و جلوی اشاعه بیش از پیش هرج و مرج را بگیرد. شیخ‌فضل‌الله از آن جهت با مشروطه مورد نظر غربگرایان به ستیز برمی‌خیزد که اراده‌کنندگان و طراحان این اندیشه را وامداران دنیای غرب می‌داند و به لحاظ آبخشور فکری، ایشان را مادی‌گرا و سرانجام دستاورد مشروطه‌خواهی و قانون‌طلبی آنها را خروج جامعه مسلمان از دایره اسلام می‌داند.

بنا بر نوشته‌ت کتاب کارنامه شیخ فضل‌الله، به اعتقاد شیخ شهید و هم‌فکرانش، نسخه پارلماناریسم مطلقه غربی – اگر درست و دقیق هم اجرا می‌شد – باز با مزاج و طبع خاص جامعه آن روز ایران مساعد نبود و

به بهانه سالروز شهادت شیخ‌فضل‌الله نوری که به دلیل پایبندی به مشروطه مشروعه توسط غربگرایان به شهادت رسید

آرمانی که بالای دار رفت

ظاهر هم که مشروطه مخالف استبداد است. چطور است که به او امان داده‌اید از ایران خارج شود و تمام قتل و غارت‌های او را بی‌ملاحظه، ندیده گرفتید؟ مقرری هم تعیین کرده‌اید؛ سالانه ۱۰۰ هزار تومان برای او بفرستید، آیا این همان حرفی نیست که ما از اول می‌زدیم؟ مشروطه‌ای که در سفارت انگلیس به عمل بیاید عاقبتی جز این ندارد.

زنجان: فرصت کم است، از خودتان دفاع کنید؟ شیخ فضل‌الله: و اما با عین‌الدوله چه کردید؟ به خاطر معاونت در کشتار و ظلم بی‌حد مردم، شما که می‌دانید چه کسی باعث شد مردم ایران در گوشه و کنار دختران خود را بفروشند!

زنجان: وصیت خود را بگویید؛ به شما مربوط نیست که ما با دیگران چه کرده‌ایم.

شیخ فضل‌الله: بهتر است به عین‌الدوله یک پست وزارت بدهید؛ از امثال او خوب برمی‌آید! اما با لیاخوف چه کردید؟ دیگر مجلس را که من به توپ نیستم، مردم تهران را که من نکشتم، با او چه کردید؟ شنیده‌ام او هم به حضور سپهدار و سردار اسعد رسیده، شمشیر خود را باز کرده و تسلیم به زمین انداخته و سردار اسعد مجدداً

شمشیر را به کمر او بسته! این را چه می‌گویید؟ زنجان: او به وظیفه سربازی خود عمل کرده است.

شیخ: پس تنها به وظیفه اسلامی عمل کردن جرم است! غرض من این است که بگویم مشروطه‌ای که با پناه بردن به اجنبی پیش برود، پیروزی‌اش را هم مستبدین جشن می‌گیرند. اگر شما مرا خواهان استبداد می‌دانید که می‌دانیم نمی‌دانند و در دل‌تان به این امر واقفید، چرا بسا من لاقل همان رفتاری را نمی‌کنید که با محمدعلی میرزا و عین‌الدوله و لیاخوف کردید؟ اما می‌دانید که از من خواسته شده بود به سفارت روسیه و عثمانی پناه ببرم و جانم در امان باشد و باز هم می‌دانید که من نپذیرفتم. خودتان هم گفتید که من از اول با مشروطه همراه بودم اما بعداً جدا شدم و دلیل جدایی را هم می‌دانید.

زنجان: دیگر بس است، او را به میدان توپخانه ببرید. وصیتی نداری؟

شیخ: نماز ظهرم را خواندم. نماز عصر مانده است.

زنجان: این مردم کارهای مهم‌تر از نماز تو دارند.

بیپهوه نباید آنها را معطل گذاشت. نهایتاً پس از حکم ابراهیم زنجان‌ی مبنی بر اعدام شیخ فضل‌الله، شیخ شهید را در مقابل چشمان ساکت جمعیت حاضر در میدان توپخانه، دار می‌زنند، به دار آویخته شدن شیخ شهید که نشان از عمل انحراف در مشروطه داشت، عواقب جبران‌ناپذیری را برای مردم ایران رقم زد.

اعدام شیخ اثرات خیلی بدی در پی داشت. بخشی از متدینان که به مشروطه همراهی می‌کردند، با اعدام شیخ دچار تردید شدند. در حوزه انحراف این تردید خیلی جدی‌تر شده و منجر به مرزبندی‌های جدی و سختی بین مراجع و علما شد. اعدام شیخ فضل‌الله نوری در بین نیروهای مذهبی نیز شدت انفعال ایجاد کرد. بویژه اینکه در عصر همان روزی که شیخ فضل‌الله را به شهادت رساندند، فرزند اسدالله شیخ با چاپ یک مطلبی در نشریه حبل‌المتین به سایر علما هشدار داد که شما هم اگر بخواهید این کار را، یعنی مخالفت با ملاجریان غرب‌گرای مشروطه (را دنبال کنید، به همین سرنوشت دچار می‌شوید. مرحوم آیت‌الله سیدعبدالله بهبهانی نیز به سرنوشت شیخ شهید دچار شد. همچنین بنا بر روایتی، مرحوم آخوند خراسانی نیز همچون شیخ فضل‌الله نوری به دست جریان غربگرا از میان برداشته شد. پس از شهادت

شیخ فضل‌الله نوری، جریان دینی و جامعه متدین دچار یک انفعال و سرخوردگی شد که مخالفت با مشروطه را در پی داشت. از طرفی اعدام شیخ فضل‌الله نوری باعث شد جریان سکولار و افراطیون غربگرا در ریختن خون علما و در تهدید علما جدی‌تر شوند. به عنوان مثال در تبریز اعلامیه‌هایی با جوهر قرمز منتشر شد و در آن اعلام شد دوره شمع کهنه محمدی به سر رسیده است و اگر علما بخواهند بر اجرای شریعت اسلامی اصرار کنند، ما تک‌تک‌شان را به دار می‌کشیم. این موارد عاقبتی بود که شیخ فضل‌الله ثانیه‌هایی پیش از شهادت به آن اشاره کرد و گفت امروز از سر من عمامه برداشتنده، فردا از سر همه شما عمامه بر می‌دارند.

در همین رابطه رهبر انقلاب اسلامی در بیاناتی که سال ۱۳۸۴ داشتند، درباره این موضوع فرمودند: «ملتی که در شهر تهران ایستادند و تماشاً کردند که مجتهد بزرگی مثل شیخ فضل‌الله نوری را بالای دار بکشند و دم زدنند؛ دیدند که او را با اینکه جزو بابیان و بنیانگذاران و رهبران مشروطه بود، به جرم اینکه با جریان انگلیسی و غربگرای مشروطیت همراهی نکرد، ضد مشروطه قلمداد کردند– که هنوز هم یک عده قلم‌زن‌ها و گوینده‌ها و نویسنده‌های ما همین حرف دروغ بی‌بنای بی‌منطق را نشنخوار و تکرار می‌کنند – ۵۰ سال بعد چوبش را خوردند: در همین شهر تهران مجلس موسساتی تشکیل شد و در آنجا انتقال سلطنت و حکومت به رضا شاه را تصویب کردند. آنها یک عده آدم خاص نبودند؛ این یک گناه ملی و عمومی بود.»

امام خمینی نیز در ارتباط با اعدام شیخ فضل‌الله نوری می‌فرمایند: «در دوران مشروطه… یک عده‌ای که نمی‌خواستند در این کشور اسلام قوه داشته باشد… جوسازی کردند به طوری که مثل مرحوم آقا شیخ فضل‌الله که آن وقت یک آدم شاخصی در ایران بود و مورد قبول بود همچو جوسازی کردند که در میدان علی‌اشان را به دار زنند و پای آن هم کف زنند و این نشه‌های بود برای اینکه اسلام را منغلز کنند و کردند. و از آن به بعد دیگر نتوانست مشروطه یک مشروطه‌ای باشد که علمای نجف می‌خواستند، حتی قضیه مرحوم آقا شیخ فضل‌الله را در نجف هم یک جور بدی منعکس کردند، که آنجا هم صدایی از آن در نیامد.»

بررسی، تحلیل و تبیین علل و عوامل مظلومیت و شهادت شیخ فضل‌الله نوری باید مورد دقت و تفحص قرار گیرد چون شیخ یک فرد نیست، حتی صرفاً یک عالم، فقیه و مجتهد نیست، بلکه ایشان «یک جریان فکری سیاسی اسلامی» است که در تقابل با سوسیالیست‌ها، نهیلیست‌ها، ناسیونالیست‌ها، بابیان، بهائیان و در نهایت، استعمار و عوامل آن قرار داشت. اتحاد جریان‌های سکولاریسم در مشروعیت علیه شیخ در حقیقت علیه کلیت دین، مرجعیت و روحانیت بود.

انتخابات دوازدهمین دوره مجلس شورای اسلامی بر اساس اصلاح‌موادی از قانون بر گزار می شود

قوانین جدید برای ورود به بهارستان

واقع این تدبیر برای مقابله با بی‌قانونی‌ها و بی‌اخلاقی‌هایی است که در ایام تبلیغات انتخابات بویژه در فضای مجازی قابل مشاهده بود.

یکی از سیاست‌های ابلاغی و مورد تأکید رهبر انقلاب، ارتقای سطح شناخت و آگاهی و آموزش‌های عمومی است. از این رو در قانون جدید تلاش شده آگاهی مردم در این زمینه با بهره‌گیری از ابزارهای رسانه‌ای بویژه صدا و سیما ارتقا یابد. به عبارت دیگر، با افزایش آگاهی مردم، داوطلبان نمی‌توانند وعده‌های غیرقابل اجرا و فراتر از اختیارات خود به مردم بدهند که در این رابطه نیز احمد وحیدی، وزیر کشور از ابلاغ شیوه‌نامه و تشکیل کارگروه نظارت بر تبلیغات خبر داده است.

از دیگر اصلاحات قانون انتخاباتی می‌توان به جزئیات بررسی صلاحیت داوطلبان اشاره کرد. در قانون جدید انتخابات مدت زمان رسیدگی به صلاحیت نامزدهای انتخابات از ۶۰ روز به ۱۳۴ روز افزایش یافته است. بنا بر اعلام جعفر قادری، نماینده مردم شیراز در مجلس شورای اسلامی، در قانون جدید زمان کافی به شورای نگهبان و هیات‌های اجرایی داده شده و ترکیب هیات اجرایی و ساختارهای نظارتی و اجرایی انتخابات هم تغییراتی کرده است تا ابهامات و ایرادهایی که در قانون قبلی انتخابات مجلس وجود داشت، رفع شود. یکی از نگرانی‌هایی که در دوره‌های گذشته وجود داشت، این بود که زمان بررسی صلاحیت داوطلبان انتخابات مجلس با توجه به تعداد زیاد افراد، کافی و منطقی نبود، در این راستا در قانون جدید فرصت کافی به شورای نگهبان برای بررسی صلاحیت کاندیداهای انتخابات داده شده است. در واقع نامزدها چند ماه زودتر از زمان مقرر مدارک اعلام‌شده از سوی وزارت کشور را در سامانه‌ای که به همین منظور تعیین شده است، بارگذاری می‌کنند و این همان پیش‌ثبت‌نامی است که در قانون جدید مورد توجه قرار گرفته و ثبت‌نام انتخاباتی را چندمرحله‌ای کرده است. ثبت مدارک ابتدایی و ضروری برای نمایندگی مانند مدارک تحصیلی در پنجره واحد وزارت کشور می‌تواند موج ثبت‌نامه‌های فله‌ای را

هم بر این مصوبه اصرار می‌کرد، موضوع برای تعیین تکلیف به مجمع تشخیص مصلحت نظام ارجاع می‌شد و به ۱۶ مرداد که ثبت‌نام اولیه از داوطلبان انتخابات مجلس آغاز می‌شد، نمی‌رسید و انتخابات اسفندماه مجدداً بر مبنای قانون قبلی برگزار می‌شد.

همان طور که اشاره شد تعداد مواد اصلاح‌شده در طرح نمایندگان اگرچه ۵۷ ماده است اما برخی از آنها مانند بندهایی که به نحوه تبلیغات نامزدهای انتخابات و بررسی صلاحیت‌ها اشاره می‌کند از همه مهم‌تر است. در واقع این طرح در پی به‌روزرسانی روندهای انتخاباتی بویژه نحوه جلب آرای مردم از سوی نامزدهای انتخاباتی است.

بر اساس این طرح، نامزدها می‌توانند هم به صورت حقیقی و هم به صورت مجازی تبلیغات انتخاباتی خود را انجام دهند که در بخش مجازی داوطلب باید نشانی و مشخصات دقیق بسترهای فعالیت در فضای مجازی را به فرمانداری مرکز حوزه انتخابیه و هیأت استانی بررسی تبلیغات اعلام و آن را در سامانه وزارت کشور ثبت کند. در

که در هر دوره از انتخابات در وزارت کشور به وجود می‌آید متوقف کند. همچنین ثبت‌نام داوطلبان در این سامانه، با توجه به افزایش بازه زمانی اختصاص یافته به بررسی مدارک، هم فرصتی را برای شورای نگهبان فراهم می‌کند تا بررسی دقیق‌تری درباره صلاحیت کاندیداها به عمل آورد و هم مردم در این بازه زمانی چهارماهه می‌توانند به شناخت دقیق‌تری از نامزدهای انتخابات دست یابند.

در طرح مجلس، همچنین وزارت کشور موظف شده با در نظر گرفتن سهولت رأی دادن، تسریع در شمارش آرا، حضور و مشارکت رأی‌دهندگان، فرآیند رأی دادن و شمارش آرا را در حداقل یک‌هشتم حوزه‌های دارای تعدد کرسی مجلس، به صورت کاملاً الکترونیک بر گزار کند. به گفته وزیر کشور، برگزاری الکترونیک انتخابات دارای ۲۵ فرآیند است اما آنچه مردم در انتخابات بیشتر درگیر آن خواهند بود، احراز هویت و شمارش آرا است که با هماهنگی شورای نگهبان به صورت الکترونیک انجام می‌شود.

تشکیل هیأت‌های نظارت در وزارت کشور، افزایش زمینه حضور موثر احزاب و تشکل‌های سیاسی و شفافیت مالی در انتخابات، تعیین دقیق مصادیق و شرایط احراز صلاحیت کاندیداها و افزایش بسترهای مناسب برای دفاع داوطلب از مهم‌ترین مواردی است که در قانون جدید انتخابات مورد توجه قرار گرفته است. بنا بر این اصلاح قانون انتخابات براساس سیاست‌های کلی انتخابات، از مهم‌ترین پیش‌نیازهای برگزاری انتخاباتی شگوهمند در کشور به شمار می‌رود و همواره تلاش دولت و نمایندگان هم در همین راستا بوده است. از این رو احمد وحیدی در مقام وزیر کشور و متولی اصلی انتخابات نیز آن را مورد اشاره قرار داده و تأکید کرده انتخابات در ایران از جایگاه ویژه‌ای برخوردار و نماد مردم‌سالاری دینی است و دقت، سلامت، امنیت، سرعت و صحت نکات مهمی است که در ۴۰ انتخابات گذشته در جمهوری اسلامی مدنظر بوده و سلامت انتخابات ایران زیباتر است. قانون جدید نیز تلاش دارد همین مفهوم را تقویت کند.